

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

KYLLÖNEN, LEA

KULTTUURIKASVATUS   VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN
PERUSTEISSA 2016

Kasvatustieteen kandidaatintyö
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Varhaiskasvatuksen koulutus
2017

Varhaiskasvatuksen koulutus		Tekijä/Author Kyllönen, Lea	
Työn nimi/Title of thesis Kulttuurikasvatus varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016			
Pääaine/Major subject Kasvatustiede	Työn laji/Type of thesis Kandidaatintyö	Aika/Year 2017	Sivumäärä/No. of pages 27+1
Tiivistelmä/Abstract <p>Perehdyin tässä työssä kulttuurikasvatukseen varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Koin aiheen ajan-kohtaiseksi sekä itseäni ammatillisesti kiinnostavaksi. Kokosin ensin kulttuurikasvatuksesta työlleni teoreettisen viitekehyksen, ja tarkastelin sitten, miten se ilmenee syksyllä 2016 ilmestyneissä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Tutkimuskysymykseni olivat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mitä on kulttuurikasvatus varhaiskasvatuksessa? 2. Miten kulttuurikasvatus näkyy uudistetuissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa? <p>Käytin aineistonani varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, joka on opetussuunnitelman tapainen varhaiskasvatusta valtakunnallisesti ohjaava ja velvoittava asiakirja. Analyysiä varten poimin siitä kaikki maininnat kulttuurista. Jätin kuitenkin ottamatta sellaiset kohdat, jotka eivät tuoneet sisältöä analyysiin. Käytin aineiston analysoinnissa teoriasidonnaista sisällönanalyysiä.</p> <p>Analyysin kautta muodostin teemoja, jotka vastaavat tutkimuskysymykseen ”1. Mitä on kulttuurikasvatus varhaiskasvatuksessa?”. Aineistoni pohjalta alle kouluikäisten kulttuurikasvatus on kulttuurien rikkaudesta nauttimista yhdessä, tukea lapsen kulttuuri-identiteetin muodostumisessa, kulttuuristen tietojen ja taitojen kartuttamisesta, kulttuuriperinnön siirtämistä sekä kulttuuristen oikeuksien ja velvoitteiden kunnioittamista. Koska aineisto on kerätty varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, se vastaa myös tutkimuskysymykseen ”2. Miten kulttuurikasvatus näkyy uudistetuissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa?”.</p> <p>Työni luotettavuutta tukee tekemieni ratkaisujen tarkka kuvaaminen ja niiden perustelu metodikirjallisuuden avulla. Lähtienä olen käyttänyt mahdollisimman tuoreita julkaisuja. Tätä kandidaatintyötä tehdessäni olen oivaltanut, miten laajoja ja moniulotteisia käsitteitä kulttuuri ja kulttuurikasvatus ovat. Ymmärryksen karttuminen näistä aiheista tukee minua tulevassa työssäni lastentarhanopettajana.</p>			
Asiasanat/Keywords kulttuuri, kulttuurikasvatus, varhaiskasvatus			

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	3
2.1 Mitä kulttuuri on?.....	3
2.2 Kasvatus suhteessa kulttuuriin	4
2.3 Alle kouluikäisten kulttuurikasvatus.....	5
2.3.1 Lastenkulttuuri varhaiskasvatuksessa	6
2.3.2 Kulttuuriperintö tutustumiskohteena.....	7
2.3.3 Varhaiskasvatuksen kulttuurinen moninaisuus	7
3 AINEISTO JA ANALYYSI	9
3.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016	9
3.2 Sisällönanalyysi	10
4 TULOKSET	15
4.1 Kulttuurien rikkaudesta nauttimista yhdessä	15
4.2 Tukea lapsen kulttuuri-identiteetin muodostumiseen	17
4.3 Kulttuuritiedon ja -taidon kartuttamista	18
4.4 Kulttuuriperinnön siirtämistä	19
4.5 Kulttuuristen oikeuksien ja velvoitteiden kunnioittamista.....	20
5 POHDINTA	22
6 LÄHTEET.....	25

1 JOHDANTO

Perehdyin tässä kandidaatintyössäni kulttuurikasvatukseen. Koska olen varhaiskasvatuksen opiskelija, minua kiinnosti aihepiirissä erityisesti se, mitä kulttuurikasvatus on alle kouluikäisten lasten parissa. Halusin lisäksi selvittää, millä tavoin kulttuurikasvatus näkyy syksyllä 2016 ilmestyneissä uusissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, jotka tulevat voimaan alkusyksystä 2017.

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, s. 70-80) mukaan hyvä tutkimusaihe on sellainen, joka on kiinnostava sekä tutkijalle henkilökohtaisesti että yleisemmin tutkijan tieteenalan kannalta. Kulttuurikasvatus kiinnostaa minua erityisesti siksi, että olen pitkäaikainen musiikin harrastaja. Laulamisen ja soittamisen kautta olen pienestä pitäen ollut mukana monenlaisissa kulttuuriprojekteissa. Aion valmistumiseni jälkeen palata kotikuntaani Raaheen, missä kokemukseni mukaan arvostetaan paikallista kulttuuriperinnettä. Kaupungissa on esimerkiksi vuosittaisia perinnetapahtumia, elinvoimaista museotoimintaa sekä kulttuuripainotteinen Vekara-päiväkoti. Aiheen valinnan taustalla oli myös ajatus siitä, että kulttuurikasvatukseen ja uusiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin syventyminen voisi antaa hyviä eväitä lastentarhanopettajana toimimiseen.

Hyvää tutkimusaihetta luonnehtii myös se, että siitä on saatavilla paljon tietoa, mutta sitä ei ole kuitenkaan tutkittu liikaa (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2009, s. 70-80). Kun päädyin tähän aiheeseen ja tein alustavaa tiedonhakua, löysin muutaman Oulun yliopistossa tehdyn pro gradu -työn, joissa oli kehitetty kulttuurikasvatusta Oulun alueella. Tein myös kulttuurikasvatuksesta hakuja, joissa löytyi lähes 600 tulosta aiheesta. Tiedon löytäminen ei mielestäni ollut vaikeaa, vaan haasteena oli paremminkin tarjonnan rajaaminen. Koska uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet olivat tätä kandidaatintyötä tehdessäni vielä hyvin tuore julkaisu, ihan samalla aiheella tehtyjä tutkimuksia ei vielä oltu tehty.

Lasten ja nuorten kulttuuri on aiheena ajankohtainen laajemminkin. Esimerkiksi hallitus on valinnut yhdeksi kärkihankkeekseen taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantamisen. Kärkihanke pyrkii tuomaan kulttuurin luontevaksi osaksi lasten arkea sekä vahvistamaan

lasten ja nuorten luovuutta. Hankkeen avulla esimerkiksi laajennetaan lastenkulttuuriverkoston toimintaa koko maan kattavaksi, sekä innostetaan lapsiperheitä kulttuurin ja kulttuuriperinnön pariin. Lisäksi hankkeen kautta kehitetään varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä niin, että ne tukevat monilukutaidon kehittymistä. Monilukutaidolla tarkoitetaan kykyä tuottaa ja tulkita erilaisia tekstejä, kuten puhuttua ja kirjoitettua kieltä, kuvia sekä digitaalisia sisältöjä. (Valtioneuvosto, 2015, s. 34-35.)

Kun lähdin tekemään kandidaatintyötäni, keräsin ensiksi teoriapohjaa kulttuurikasvatuksesta. Tein hakuja tieteellisistä artikkelitietokannoista sekä kävin läpi kasvatustieteen peruskurssien kurssikirjoja etsien niistä kulttuuriin ja kasvatukseen liittyviä teorioita. Lähteitä etsin myös tarkastelemalla samantyyllisistä aiheista tehtyjä kandidaatintöitä sekä pro graduja. Kokosin ensiksi kulttuuria ja kasvatusta yleisesti käsittelevät luvut. Keräsin myös teoriaa varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatukseen liittyen, mutta kirjoitin luvun loppuun vasta analyysivaiheen jälkeen. Tein tämän siitä syystä, että ennen analyysiä en osannut vielä tarkkaan sanoa, mitä aiheita luvussa pitäisi käsitellä. Minulle oli tärkeää, että työn teoreettinen viitekehys sekä analyysin tulokset muodostaisivat eheän kokonaisuuden.

Käytin työssäni seuraavia tutkimuskysymyksiä:

1. Mitä on kulttuurikasvatus varhaiskasvatuksessa?
2. Miten kulttuurikasvatus näkyy uudistetuissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa?

Aikataulutin kandidaatintyön tekemisen aktiivisimman vaiheen syyskuun 2016 ja maaliskuun 2017 väliselle ajalle. Halusin suunnitella ajankäyttöni niin, että saisin työn pääpiirteissään valmiiksi ennen loppukevään harjoittelujaksoa. Esittelin valmiin työni seminaarissa 1.3.2017, joten pysyin mielestäni aikataulussa todella hyvin. Loppua kohti meinasi tulla kiire, mutta säilytin tästä huolimatta huolellisen työtöteen alusta loppuun. Viimeiset korjaukset työhöni tein loppukeväästä harjoittelun jälkeen.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa avaan kandidaatintyöni teoriapohjaa. Minusta tuntui mielekkäältä lähteä liikkeelle kulttuurin käsitteen ja sen syntyhistorian avaamisesta. Tämän jälkeen tarkastelen sitä, mikä merkitys kulttuurilla on kasvatuksen näkökulmasta. Lopuksi avaan vielä alle kouluikäisten lasten kulttuurikasvatukseen liittyviä erityispiirteitä.

2.1 Mitä kulttuuri on?

Kulttuuri on käsitteenä hyvin laaja ja siksi sen tarkka määrittely on haasteellista. Sanalla on monia toisiinsa liittyviä merkityksiä. Voidaan esimerkiksi puhua toimintakulttuurista, monikulttuurisuudesta tai kulttuuripääomasta. Se, mitä kulttuurilla kulloinkin tarkoitetaan, riippuu paljon sanan käyttökontekstista ja siitä, kuka käsitettä käyttää. (Rauhala, 2005, s. 12-18.) Ruotsalaisen kulttuurin tutkijan, Johan Fornäs (1998, s. 11-27), mukaan mikään yksittäinen teoreettinen malli ei pysty tyhjentävästi selittämään kulttuuria, vaan teoria rakentuu ja muuttuu erilaisten selitysmallien välisessä dialogissa.

Sana kulttuuri tulee latinan sanasta ”cultura”, joka tarkoittaa viljelyä. Jo antiikin roomalainen poliitikko ja filosofi Cicero tiedettävästi käytti tästä johdettua ilmaisua ”cultura animi” eli hengen viljely. (Rauhala, 2005, s. 12-13; Siljander, 2014, s. 33-34.) Nykyiseen monimerkityksiseen asuunsa kulttuurin käsite on muotoutunut keskiajan jälkeen. Esimerkiksi englantilainen kulttuuriantropologi Edward Tylor määritteli kulttuurin 1800-luvulla näin: ”Kulttuuri on kompleksi kokonaisuus, joka sisältää tiedon, uskon, taiteen, moraalin, lain, tavat sekä muut ominaisuudet ja tottumukset, jotka ihminen on hankkinut yhteisön jäsenenä.” Tästä määritelmästä kuitenkin puuttuu kulttuurin prosessimainen luonne sekä ihmisyksilön vaikutus kulttuuriin. (Rauhala, 2005, s. 12-18.)

Fornäs (1998) kuvaa kulttuuria moniulotteiseksi verkostoksi, jossa erilaiset virtaukset jakautuvat, yhdistyvät ja risteävät toisiaan. Kulttuurin ilmiöt voivat hänen mukaansa olla lyhytkestoisia pieniä pilkahduksia tai vahvoja ja näkyviä virtauksia. Kulttuurin suuntaukset eivät synny tyhjiössä, vaan jokaisella niistä on juuret sekä suunta virtojen joukossa. Kulttuuri on

siis alati muutoksen tilassa, eikä kukaan koe sitä samalla tavalla kahta kertaa. (Fornäs, 1998, s. 11.) Myös Rauhala (2005, s. 87) käsittelee kulttuurin alati muuttuvaa luonnetta todeten, että jokainen ihminen omaksuu kulttuuria omista lähtökohdistaan, ja jättää samalla siihen myös jotain itsestään muokaten sitä edelleen.

Kulttuuri on luonteeltaan kollektiivista ja se syntyy ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Kulttuuria tutkittaessa voidaan tarkastella yksilön suhdetta kollektiiviseen subjektiviteettiin, joka yksinkertaistetusti tarkoittaa kulttuurista yhteisöä. Yksilöt tekevät kulttuuria luovia aloitteita, joita yhteisö sitten täydentää, karsii, omaksuu, yhdistelee ja säilöö. Näin syntyy yhteistä kulttuuria. Kulttuurin ei kuitenkaan tarvitse aina olla suurieleistä tai edes yleisölle tarkoitettua, vaan ihmiset luovat kulttuuria myös omaksi ilokseen. Ihmisillä on tyypillisesti sisäinen tarve luoda, sillä se rikastaa ja elähdyttää henkisesti. (Rauhala, 2005, s. 84-89.)

2.2 Kasvatus suhteessa kulttuuriin

Kulttuurin tapaan myös kasvatus tapahtuu vuorovaikutuksessa. Immanuel Kantin (1803/1923, s. 441) mukaan ihmiset poikkeavat muista olennoista siten, että he tarvitsevat kasvatusta tullakseen ihmisiksi. Samaa ajatusta on jatkanut J. F. Herbart todeten, että ihmiseksi kasvaminen ei ole luonnon prosessien kaltaista, vaan se tapahtuu tietoisien pedagogisen vaivannäön kautta. Herbartin mukaan kasvatus on vuorovaikutuksen muotona ainutlaatuinen, sillä siinä osapuolten välinen vuorovaikutus ei ole vastavuoroisuudesta huolimatta tasavertaista. Friedrich Schleiermacher ajatteli, että kasvatuksellinen vuorovaikutus tulisi ymmärtää laajemmin kasvattaja- ja kasvatettavan sukupolven välisenä yhteisöllisenä suhteena. Hänen mielestään keskeistä on se, mitä vanhempi sukupolvi haluaa nuoremmasta. (Siljander, 2014, s. 29-30.)

Sosiologian näkökulmasta tarkasteltuna kasvatus on ihmisen sosiaalistumista ympäröivään kulttuuriympäristöön. Sosiaalisaatioon kuuluu kaksi ulottuvuutta. Ensimmäinen niistä on yksilön kasvu osaksi yhteisöä sisäistäen sen arvot ja säännöt. Toisaalta sosiaalisaatio on yksilön sisäistä kasvua subjektiksi, joka kykenee toimimaan kulttuurissaan ja muokkaamaan sitä. (Antikainen, Rinne & Koski, 2013, s. 41-42.) Sosiaalistaminen voidaan määritellä myös kulttuurin siirtämiseksi eteenpäin nuoremmille sukupolville (Rinne, Kivirauma & Lehtinen, 2015, s. 86).

Nykymaailmassa kasvatusinstituutioilla on sosialisatiossa tärkeä rooli, vaikka iso osa kulttuuria on kaikkina aikoina omaksuttu muodollisen koulutuksen ulkopuolella. Jo ennen lukua ja kirjoitustaidon kehittymistä yhteisöissä on opetettu nuorille oman kansan uskomuksia, rituaaleja ja taruja. Oman kulttuurin säilyminen on koettu niin tärkeäksi, ettei sen omaksumista ole haluttu jättää sattuman tai pelkän mallioppimisen varaan. (Antikainen ym., 2013, s. 171; Hurn, 1985, s. 4-6.) Yksi nykykoulun tehtävistä on juurikin turvata kulttuurin jatkuvuus. Koulukasvatuksen päämäärä on, että uusi sukupolvi pääsee osalliseksi yhteiseen kulttuuriin ja saa valmiudet yhteiskunnan jäsenenä toimimiseen. (Hurn, 1985, s. 4-6.)

Herbartin mukaan yksi kasvatuksen keskeinen päämäärä on vaikuttaa myönteisesti kasvatettavan sivistysprosessiin (Siljander, 2014, s. 28). Sivistyksen käsite tulee hyvin lähelle kulttuuria, ja niillä onkin osittain samoja merkitysisältöjä. Kulttuurin ja sivistyksen ero on kuitenkin siinä, että kulttuurilla tarkoitetaan yleensä yhteisön saavutuksia, kun taas sivistys viittaa yksilön henkilökohtaisiin hyveisiin. Näitä voivat esimerkiksi olla suvaitsevaisuus muita kulttuureita kohtaan tai kyky arvostaa kulttuurin parhaita ilmentymiä. (Rauhala, 2005, s. 13-14, 88.)

Sivistymisprosessia ohjaa ihmisten luontainen tarve oppia uutta sekä ymmärtää ympäröivää maailmaa. Ihmiset haluavat esimerkiksi saada elämyksiä taiteen kautta, tuntea tieteitä paremmin sekä tiedostaa itseään syvällisemmin. (Rauhala, 2005, s. 88.) Siljanderin (2014, s. 34) mukaan sivistys on *cultura animi* ja *imago Dei* -oppien pohjalta määriteltyä luova prosessi, jossa ihminen oman toimintansa kautta kehittää itseään ja muokkaa kulttuurista ympäristöään.

2.3 Alle kouluikäisten kulttuurikasvatus

Varhaiskasvatus on tärkeä vaihe lapsen kasvun polulla ja osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Sen tehtävä on tukea lasten hyvinvointia ja täydentää heidän kotona saamaansa kasvatusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2016, s. 8.) Varhaiskasvattajan vastuulla on huolehtia päivähoidon kulttuurisesta, esteettisestä ja taiteellisesta kasvatuksesta. Käytännön tasolla tämä toteutuu luontevasti, kun kuvataidetta, musiikkia, liikuntaa, käsitöitä, tanssia, draamaa sekä lastenkirjallisuutta käytetään tavoitteellisesti lasten kanssa. Kulttuurikasvatus

on läsnä ryhmän kaikessa toiminnassa aina suunnitelluista tuokioista tavallisiin arjen tilanteisiin. (Ruokonen & Rusanen, 2009, s. 10.)

2.3.1 Lastenkulttuuri varhaiskasvatuksessa

Norjalaisten lastenkulttuurin tutkijoiden, Gunnar Danboltin ja Åse Enerstvedtin, mukaan lastenkulttuuri on sekä lasten itse luomaa kulttuuria että aikuisten lapsille tuottamaa kulttuuria. Aikuisilta lapsille suunnattu kulttuuri voi tulla esimerkiksi järjestöiltä, kulttuuriyhteisöiltä, kaupallisilta toimijoilta tai pedagogisilta instituutioilta, joihin myös varhaiskasvatus kuuluu. (Anttila & Rensujeff, 2009, s. 16.) Konkreettisesti se ilmenee muun muassa lapsille suunnattuina näytelminä, musiikkina, näyttelyinä, elokuvina sekä tv-sarjoina (Ruokonen & Rusanen, 2009, s. 11).

Usein lapset ovat aikuisten tuottaman lastenkulttuurin kanssa vain vastaanottajan roolissa (Ruokonen & Rusanen, 2009, s. 11). Anttila ja Rensujeff (2009) kuitenkin toteavat, että tämä näennäisen passiivinen rooli saattaa toisaalta innostaa lapsia luomaan kulttuuria myös itse. Kulttuurielämykset voivat heidän mukaansa tulla osaksi leikkejä ja parhaimmillaan antaa luovuuden kipinän, joka ohjaa lapsia kulttuuriharrastuksiin ja näkyy vielä aikuisuudessa luovana leikkimielisyytenä. (Anttila & Rensujeff, 2009, s. 120.)

Lasten itsensä luoma kulttuuri on heidän omaan maailmaansa pohjautuvaa vertaisryhmäkulttuuria, joka ilmentyy enimmäkseen suullisena kerrontana sekä leikkien ja laulujen kautta. Siinä näkyy vaikutteita aikuisten maailmasta ja aikuisten lapsille tuottamasta kulttuurista, mutta se noudattaa kuitenkin pitkälti omia lakejaan. Se on lasten tulkintaa ja kommentointia ympäröivästä maailmasta. (Anttila & Rensujeff, 2009, s. 16; Ruokonen & Rusanen, 2009, s. 11.) Ruokonen ja Rusanen (2009) lisäävät tähän vielä, että aikuisilla on tärkeä asema myös lasten oman kulttuurin äärellä, sillä heillä on valta tehdä sitä näkyväksi tai sivuuttaa se. He toteavat, että varhaiskasvatuksessa tulisi rakentaa sellaista ympäristöä, jossa lasten oman kulttuurin jäljet pääsevät esille. (Ruokonen & Rusanen, 2009, s. 10-11.)

2.3.2 Kulttuuriperintö tutustumiskohteena

Kallialan ja Ruokosen (2009, s. 67) mukaan alle kouluikäisen lapsen kulttuurin tuntemus ei voi vielä olla kovin laajaa tai syvällistä. Kulttuurinen osaaminen vahvistuu pikkuhiljaa, kun lapsi jäljittelee vanhempiansa sekä muiden läheistensä toimintaa sekä pääsee mukaan kulttuurinsa elämänkaari- ja vuotuisjuhliin. (Kalliala & Ruokonen, 2009, s. 67.) Varhaiskasvatuksessa tutustutaan kulttuuriperinteeseen käytännönläheisesti ja elämyksellisesti, sillä tutkiva oppiminen on lapsille luontaista (Lipponen, 2016, s. 31-33).

Esimerkiksi Ruokonen, Kattainen ja Ruismäki (2012) tarkastelivat tutkimuksessaan lasten luovaa säveltämistä viisikielisellä kanteleella, joka on tärkeä suomalainen perinnesoitin. He toteuttivat tutkimuksensa havainnoimalla lapsiryhmää sävellystuokioiden aikana sekä haastattelun heitä tuokioiden jälkeen. Tutkimuksessa kävi ilmi, että lapset olivat varsin motivoituneita toimintaan saadessaan säveltää musiikkia itse. Myös musiikin jakaminen ryhmässä oli lapsista innostavaa. (Ruokonen, Kattainen & Ruismäki, 2012, s. 396-399.)

Kulttuuriperinteeseen tutustumista käsittelee myös Rönkön, Aerilan ja Grönmanin (2016) tutkimus, jossa tarkasteltiin esiopetusikäisten lasten oppimista, kun oppimisympäristönä oli paikallinen museo. Esiopetusryhmä teki museovierailuja ja työsti vierailujen antia muun muassa kädentöiden ja tarinoiden kautta. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että tällainen lapsikeskeinen ja tutkiva työskentelytapa sai lapset innostumaan tukien samalla oppimista. (Rönkkö, Aerila & Grönman, 2016, s. 29-30.)

2.3.3 Varhaiskasvatuksen kulttuurinen moninaisuus

Arkikielessä monikulttuurisuudella tarkoitetaan yleensä suomalaisesta valtakulttuurista erottuvia tekijöitä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi etninen tausta, erilainen uskonto tai vieras äidinkieli. Yksikulttuurista Suomea ei kuitenkaan ole olemassa, vaan kulttuuri saa omanlaisiaan vivahteita jokaisessa perheessä. Varhaiskasvatuksessa kulttuurit kohtaavat ja kieoutuvat yhteen kirjavaksi kudokseksi, jossa valtakulttuuri on pääsävynä, mutta kirjavuus on kuitenkin kokonaisuuden kannalta tärkeää. Kasvattajan tehtävä on valikoida, mitä kulttuurisia aineksia otetaan osaksi toimintaa ja mitkä jäävät sen ulkopuolelle. Näitä valintoja on

perusteltua tehdä sen pohjalta, millaisia kulttuureja lapsiryhmässä on edustettuna. (Kalliala & Ruokonen, 2009, s. 66-67.)

Lapset ovat luonnostaan suvaitsevaisia ja hyväksyvät erilaisuuden mutkattomasti. He haluavat leikkikavereikseen toisia lapsia, eikä ikätovereiden kulttuurinen tausta ole tässä asiassa merkityksellinen. Silti lasten suhtautumista erilaisuuteen ohjaa aikuisilta saatu malli. Valittavan usein juuri suvaitsevaisina itseään pitävät kasvattajat näyttävät huonoa esimerkkiä tekemällä lapsen kulttuuritaustasta numeron. Tärkeintä olisi nähdä vieraan kulttuurin edustajan sijaan itse lapsi ja kulttuuri vain lapsuuden lisämausteena. (Novitsky, 2014, s. 156-158.)

Vanhemmille on usein tärkeää, että heidän lapsensa kiinnittyvät perheen kulttuuriin ja omaksuvat sen kielen, arvot ja perinteet. Kulttuurin siirtäminen sukupolvetjussa ohjaa usein myös lasten ohjaamiseen ja kasvatukseen liittyviä valintoja. (Novitsky, 2014, s. 154.) Lapsen monikulttuurisen identiteetin ja itsetunnon kehittyminen vaatii kasvatuksellista yhteistyötä päivähoidon ja kodin välillä (Kalliala & Ruokonen, 2009, s. 68). Kun lasta kasvattavat aikuiset ymmärtävät hyvin toistensa arvomaailmaa, kulttuuria ja kasvatuksellisia tavoitteita, lapsen kulttuuri-identiteetin muodostuminen on helpompaa. Hyvä kasvatuskumppanuus rakentuu aidosta kohtaamisesta, yhteisen ymmärryksen etsimisestä, kyseenalaistamisesta, vuoropuhelusta, avoimuudesta sekä osallisuudesta. (Novitsky, 2014, s. 158.)

Monikulttuuriset perheet rikastavat varhaiskasvatusta. Perheiden vanhemmilla on usein paljon annettavaa kulttuurikasvatukseen, sillä he ovat oman kulttuurinsa asiantuntijoita. Yhteistyötä voi tehdä vaikkapa pyytämällä heitä tuomaan päiväkotiin kotikulttuurinsa musiikkia, tekstiilejä, tarinoita, kuvia tai esineitä. Kun erilaisia kulttuureita pidetään esillä ryhmässä, se kertoo kulttuurien moninaisuudesta ja siitä, että jokaisen lapsen kulttuuria arvostetaan. Pieni pala tuttua kotikulttuuria myös helpottaa lasten sopeutumista päivähoitoon. Laulujen, leikkien, juhlaperinteiden ja muiden kulttuuristen aineiden jakaminen kodin ja päivähoidon välillä rakentaa lapselle turvallista maailmankuvaa. Kulttuurikasvatusta täydentää myös yhteistyö paikallisten kulttuuritoimijoiden, kuten kulttuurikeskusten, kanssa. (Kalliala & Ruokonen, 2009, s. 68.)

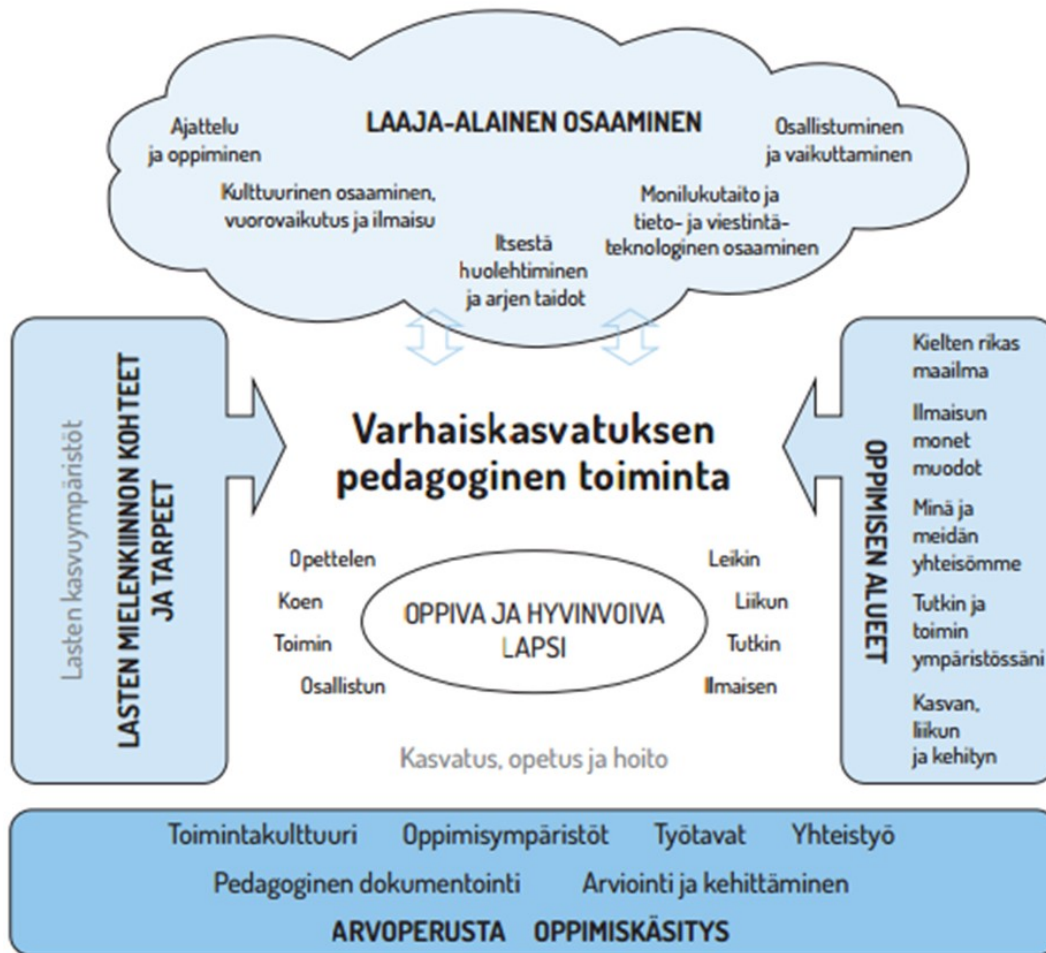
3 AINEISTO JA ANALYYSI

Tämä luku käsittelee työni aineistoa ja analyysimenetelmää. Esittelen ensin lyhyesti analyysin kohteena käyttämäni uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Sen jälkeen esittelen valitsemani analyysitavan metodikirjallisuuden kautta, ja kuvaan analyysiprosessini kulkua vaihe vaiheelta havainnollistaen työvaiheita aineistosta poimittujen esimerkkien kanssa. Tekemäni analyysin löytyy kokonaisuudessaan kandidaatintyöni liiteosiosta.

3.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen laatima määräys, jonka mukaisesti varhaiskasvatusta Suomessa toteutetaan. Määräys pohjautuu varhaiskasvatukseen, jossa on säädetty muun muassa lasten oikeus varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteet. Laissa sanotaan, että varhaiskasvatus on suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jossa erityisesti pedagogiikka painottuu. Esiopetus on osa varhaiskasvatusta, mutta sitä säätelee perusopetuslaki. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen laatima Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa viitataan paljon lakeihin, minkä on tarkoitus selventää lukijalle määräyksen yhteyttä lainsäädäntöön. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2016, s. 8-9.)

Valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden on tarkoitus luoda lapsille kaikkialla Suomessa yhdenvertaiset mahdollisuudet kasvaa, kehittyä ja oppia. Määräys tukee ja ohjaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja samalla myös velvoittaa heitä oikeudellisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa käsitellään muun muassa kasvatustyön keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä, yhteistyötä vanhempien ja muiden tahojen kanssa sekä lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman laatimista. Varhaiskasvatussuunnitelma on Suomessa kolmitasoinen kokonaisuus. Siihen kuuluu valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2016, s. 8.)

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2016, s. 36).

Opetushallitus määräsi uusista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 18.10.2016. Määräyksen päivitys oli aiheellinen siksi, että varhaiskasvatus oli kokenut suuria muutoksia muutaman viime vuoden aikana. Vastuu lasten päivähoidon yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta siirtyi 1.1.2013 sosiaali- ja terveysministeriöltä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Tämän myötä säädettiin myös uusi laki varhaiskasvatuksesta. (Kahiluoto, 2014, s. 27-28.) Uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet otetaan käyttöön syksyllä 2017.

3.2 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä. Sen voi ajatella yhdeksi metodiksi, mutta laajemmin tarkasteltuna se on myös eräänlainen väljä teoreettinen

kehys, jonka sisällä on erilaisia analyysikokonaisuuksia. Tämän vuoksi sisällönanalyysi taipuu välineeksi hyvin monenlaiseen tutkimukseen, ja oikeastaan kaikki laadullinen analyysi perustuu tavalla tai toisella sisällönanalyysiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 91.)

Sisällönanalyysiä voi tehdä monella tavalla. Sitä voi toteuttaa ainakin teorialähtöisesti, aineistolähtöisesti tai teoriasidonnaisesti. Teorialähtöisessä analyysissä edetään yleisestä yksittäiseen, ja analyysin runkona käytetään jotakin aikaisempaa teoreettista mallia. Aineistolähtöisellä analyysillä taas teoria muodostetaan aineistosta tehdyn analyysin pohjalta, eli etenemissuunta on yksittäisestä yleiseen. Kolmas vaihtoehto on näiden kahden välimuoto, teoriasidonnainen analyysi. (Eskola, 2015, s. 188; Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 95-97.) Päädyin omassa työssäni valitsemaan teoriasidonnaisen lähestymistavan, sillä minulla ei ollut pohjalla selkeästi yhtä teoriaa, jonka kautta olisin aineistoa tarkastellut. Toisaalta uuden teorian muodostaminen aineiston pohjaltakaan ei tuntunut tässä työssä mielekkäältä.

Eskola (2015) kuvaa teoriasidonnaista sisällönanalyysiä työskentelyksi, jossa aineiston tarkastelussa on apuna useista teorioista koottu mielekäs paketti. Tällaisessa analyysimallissa kytkökset teorian ja aineiston välillä ovat selkeästi näkyvissä. Työskentely etenee aineistopohjaisesti, ja työhön koottu teoriaosuus muodostaa raamit aineiston tarkastelulle. Teoriapohjaa ei tarvitse lyödä heti lukkoon, vaan uutta teoriaa voi ottaa mukaan työn edetessä. (Eskola, 2015, s. 188-192.)

Laaja aineistokokonaisuus kannattaa ennen varsinaisen analyysin aloittamista tiivistää helpommin hallittavaan muotoon (Alasuutari, 2011, s. 85). Tein tämän poimimalla samaan tiedostoon Varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnallisista perusteista kaikki maininnat kulttuurista. Koska kulttuurin käsite on laaja ja sen voi määritellä hyvin monella tapaa, päädyin ottamaan aineistooni vain sellaiset kohdat, joissa oli käytetty sanaa kulttuuri. Poimin aineistoni käyttäen katkaistua hakusanaa ”kulttuur*”, jotta sain mukaan myös sanan taipuneet muodot. Tämä hakusana tavoitti myös yhdyssanat kuten sanan monikulttuurisuus.

Jätin ottamatta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista sellaiset kohdat, joissa sana esiintyi otsikossa tai kaaviossa, koska ne eivät mielestäni tuoneet sisältöä analyysiin, vaan samat asiat oli avattu kattavammin tekstissä. Jätin samasta syystä pois myös kohdat, joissa kerrottiin, mistä luvusta löytyy lisää aiheesta. Tällainen lause oli esimerkiksi ”Kieleen ja kulttuu-

riin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään luvussa 4.6.” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2016, s. 40). Pois jätin myös kohdat, joissa käsiteltiin paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista tai työyhteisön toimintakulttuuria, koska ne eivät mielestäni liittyneet tutkimuskysymyksiini.

Kun olin koonnut aineistoni yhteen paikkaan, jatkoin tiiviistämistä lauseiden pelkistämällä. Alasuutarin (2011, s. 40) mukaan aineiston pelkistäminen tekee analyysin kohteena olevasta tekstimassasta hieman hallittavamman määrän erilaisia raakahavaintoja. Muotoilin aineistoni lauseet uudelleen niin, että tämän tutkimuksen kannalta tärkeä tieto oli niissä tiiviimmässä muodossa. Täytesanat ja sellainen aines, joka ei mielestäni liittynyt tutkimuskysymyksiini, jäi lauseista pois. Joissain pitkissä lauseissa oli paljon asiaa. Näissä tapauksissa pilkoin lauseen useampaan osaan analyysin helpottamiseksi. Jotkut lauseet taas olivat jo valmiiksi niin tiiviissä muodossa, ettei pelkistämistä tarvinnut tehdä. Alla olevassa taulukossa on esimerkkejä lauseiden pelkistämisvaiheesta.

Taulukko 1. Esimerkkejä aineiston pelkistämisvaiheesta.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta. (s. 32)	Oppimisympäristöissä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta. (s. 32)
Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista (s. 47 D) ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. (s. 47 E)	Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista. (s. 47 D)
	Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. (s. 47 E)
Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. (s. 42 C)	Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. (s. 42 C)

Aineiston koodaaminen on suositeltavaa, koska siitä on monenlaista hyötyä aineistoa analysoidessa. Aineistoon merkityt koodit auttavat esimerkiksi aineiston jäsentämisessä, ja niiden

avulla voi myös helposti etsiä ja tarkistaa tekstin eri kohtia. Koodaamisen voi tutkija tehdä sillä tavalla, joka luontevimmalta tuntuu. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 91-93.) Itse koodasin aineistoni osat varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa olevilla sivunumeroilla ja erotin samalla sivulla olevat lauseet toisistaan kirjaimin A, B, C ja niin edelleen. Tällä koodausmenetelmällä lukija voi helposti katsoa ne kohdat, joista olen aineistoni poiminut. Mahdollisuus tekstiin palaamiseen oli tarpeen myös omassa työskentelyssäni esimerkiksi niissä tapauksissa, kun aineistoon poimitusta ja asiayhteydestään irrotetusta lauseesta ei välittynyt sen keskeinen sisältö. Alla olevassa taulukossa on esimerkkejä tällaisista lauseista.

Taulukko 2. Esimerkkejä lauseista, joiden asiayhteys piti tarkistaa.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. (s. 40 B)	Kielen kehityksen tukeminen on yhteydessä lasten kulttuurisen osaamiseen. (s. 40 B)
Myös monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä varhaiskasvatuksessa. (s. 49)	Monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa. (s. 49)

Laadulliselle aineistolle on Alasuutarin (2011, s. 84) mukaan luonteenomaista, että sitä on mahdollista tarkastella monenlaisista näkökulmista. Juuri aineiston tarkastelunäkökulman valitseminen tuntui mielestäni haasteelliselta. Eskola (2015) avaa tutkimuksen tekemiseen kuuluvia valintoja esimerkillä, jossa sijainnin ja määränpään välillä kulkee useita reittejä, joissa kaikissa on hyvät puolensa. Hänen mukaansa matkan tekijän on ensin etsittävä tai tehtävä itse kartta ja sitten selvitettävä itselleen, mihin oikeastaan haluaa mennä. (Eskola, 2015, s.187-188.)

Tuomi ja Sarajärvi (2009, s. 93-94) esittelevät kolme tapaa tehdä analyysiä: aineiston luokittelu, teemoittelu sekä tyypittely. Näistä teemoittelu oli mielestäni omaan työhöni sopivin, koska halusin löytää aineistossa toistuvia teemoja, mutta en kuitenkaan kokenut mielekkääksi lähteä yhdistelemään aineiston osia niin kutsutuiksi tyypihavainnoiksi, joita tyypittelyssä tehdään. Luokittelukaan ei tuntunut järkevältä, koska siinä analyysitavassa ollaan kiinnostuneita siitä, kuinka monta kertaa erilaiset havainnot esiintyvät aineistossa.

Toteutin teemoittelun niputtamalla yhteen mielestäni samaa teemaa käsitteleviä aineiston osia. Minulla ei ollut valmiita luokkia, joihin olisin aineistoa lajitellut, vaan ryhdyin ihan vain liittämään allekkain osia, joissa mielestäni käsiteltiin samoja asioita. Tämän jälkeen nimesin muodostamani ryhmät otsikoilla, jotka mielestäni kuvastivat parhaiten näiden luokkien sisältöjä. Tekemäni analyysin voi katsoa kokonaisuudessaan työn liiteosiosta.

4 TULOKSET

Esittelen tässä luvussa analyysissä muodostuneet teemat. Muotoilin teemojen otsikot niin, että ne ovat vastauksia tutkimuskysymykseeni ”Mitä on kulttuurikasvatus varhaiskasvatuksessa?”. Tähän tutkimuskysymykseen vastaa osaltaan myös kokoamani teoreettinen viitekehys ja erityisesti sen kappale 2.3 Alle kouluikäisten kulttuurikasvatus. Koska aineistoni on kerätty varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, tämän tulososion teemat vastaavat mielestäni myös toiseen tutkimuskysymykseeni ”Miten kulttuurikasvatus näkyy uudistetuissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa?”.

Alasuutari (2011, s. 44) kuvaa analyysin jälkeen tulevaa vaihetta arvoituksen ratkaisemiseksi, jossa tutkija tulkitsee analysoimaansa aineistoa. Eskolan (2015, s. 197-201) mukaan tässä vaiheessa tutkimuksen tekijä tuo esiin tulkintojensa ohella myös aineistonsa mielenkiintoisimpia kohtia, mutta hän kuitenkin lisää, ettei tuloksien esittämistä voi jättää vain tälle tasolle, vaan tulokset on myös kytkettävä aikaisempaan teoriaan ja aiheesta tehtyihin tutkimuksiin. Olen rakentanut tämän luvun niin, että esittelen kustakin teemasta tekemiäni havaintoja verraten niitä aikaisempaan teoriaan. Tulosten käsittelyn lomaan olen laittanut aineistosta poimintoja, jotka ovat mielestäni mielenkiintoisimpia tai kuvaavat teemaa parhaiten.

4.1 Kulttuurien rikkaudesta nauttimista yhdessä

Keräämässäni aineistossa on monta sellaista kohtaa, joissa todetaan lasten kasvavan kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Siksi varhaiskasvatuksessakin on tarpeen ottaa huomioon kulttuurien moninaisuus ja tehdä sitä näkyväksi. Varhaiskasvatus on aineiston mukaan luonteva kulttuurien kohtaamispaikka, jossa osa lapsista tutustuu ensimmäistä kertaa suomalaiseen kulttuuriin. Aineistossa näkyy samankaltaisuutta Rauhalan (2005, s. 87) ja Fornäsin (1998, s. 11) kulttuurin kontekstisidonnaisuuteen ja alati muutoksen tilassa olemiseen liittyvien teorioiden kanssa.

Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa. (s. 19 B)

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muutuvaan ja monimuotoista yhteiskuntaa. (s. 30 A)

Oppimisympäristöissä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta. (s. 32)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kulttuurien moninaisuuden korostetaan olevan rikkaus, jota tulisi arvostaa ja hyödyntää. Tämä on linjassa Kallialan ja Ruokosen (2009, s. 66-67) esittämien ajatusten kanssa. Aineistoon liittyvät mielestäni myös Novitskyn (2014, s. 156-158) ajatukset siitä, miten kasvattajat antavat omalla toiminnallaan lapsille esimerkin erilaisuuden kohtaamisesta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissakin todetaan, että henkilöstö on mallina lapsille kulttuurien myönteisessä kohtaamisessa.

Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. (s. 30 B)

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään yhteisön ja ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta. (s. 30 E)

Henkilöstö toimii mallina lapsille kulttuurisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. (s. 22 F)

Aineiston mukaan lapsille pitää tarjota monipuolisia mahdollisuuksia kokea kulttuuria. Tämä toteutuu, kun kulttuurikasvatusta tehdään yhteistyössä perheiden ja kulttuuritoimijoiden kanssa. Yhteistyö rikastaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan kasvatusta ja tukee sen tavoitteita. Aineistossa todetaan, että avoin, kunnioittava ja ammatillinen suhtautuminen erilaisuuteen rakentaa yhteistyölle hyvää pohjaa. Yhteistyön merkitystä korostivat myös Kalliala ja Ruokonen (2014, s. 68) sekä Novitsky (2014, s. 158).

Yhteistyö kulttuurista vastaavien tahojen kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. (s. 34)

Kulttuurista moninaisuutta tehdään näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 40 C)

4.2 Tukea lapsen kulttuuri-identiteetin muodostumiseen

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan kulttuurin olevan tärkeä osa lapsen identiteettiä. Sen vuoksi varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon lapsen kulttuurinen tausta, ja identiteetin kehittymistä tuetaan monin tavoin. Tämäkin toteutuu työntekijöiden, perheiden ja kulttuuriyhteisöjen tiiviissä yhteistyössä. Myös Kalliala ja Ruokonen (2009, s. 68) toteavat, että identiteetin kehittyminen vaatii kasvatuksellista yhteistyötä. Koska kasvatusyhteistyötä korostetaan aineistossa paljon, näen tässä yhteyksiä Siljanderin (2014, s. 30) esittelemään Schleiermacherin teoriaan, jonka mukaan kasvatusta tulisi nähdä kasvattavan ja kasvatettavan sukupolven välisenä vuorovaikutussuhteena.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. (s. 42 C)

Lapsen kulttuurinen tausta huomioidaan lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. (s. 10)

Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. (s. 47 E)

Erityisesti vähemmistökulttuureihin kuuluvien lasten identiteetin löytämistä on aineiston mukaan tärkeää tukea. Esimerkiksi vieras- ja monikielisten vanhempien kanssa keskustellaan perheen monikulttuuristen identiteettien muodostumisesta. Tämä varmasti lisää kasvatustajien välistä ymmärrystä kasvatuksen tavoitteista, mikä Novitskyn (2014, s. 158) mukaan tukee lapsen kulttuuri-identiteetin löytymistä. Vähemmistökulttuuriin kuuluvien lasten identiteettiä tukevaa toimintaa on aineiston mukaan esimerkiksi kielipesätoiminta.

Saamelaislasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaisista identiteettiä. (s. 47 F)

Viittomakielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 48 F)

4.3 Kulttuuritiedon ja -taidon kartuttamista

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on aineistoni mukaan vahvistaa lasten kiinnostusta kulttuureita kohtaan sekä antaa heille valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa erilaisia kulttuuritaustoja. Kalliala ja Ruokonen (2009, s. 67) toteavat, ettei lasten kulttuurinen osaaminen ole vielä kovin syvällistä, ja että se karttuu vähitellen, kun lapset jäljittelevät aikuisia ja osallistuvat kulttuurinsa tärkeisiin juhliin. Aineistossakin todetaan, että kulttuurikokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Myös Anttila ja Rensujeff (2009, s. 120) korostavat, että kulttuurikokemukset voivat antaa aineksia esimerkiksi lasten leikkeihin ja parhaimmillaan sytyttää pysyvän innostuksen luovaa työtä kohtaan.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin kulttuureihin. (s. 22 E)

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista. (s. 22 D)

Kulttuurisen osaamisen merkitys korostuu kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. (s. 22 B)

Aineiston mukaan toimiva vuorovaikutus eri kulttuuritaustaisten ihmisten välillä edellyttää tietoa kulttuureista. Erityisesti vähemmistökulttuureihin kuuluvien lasten tietoisuutta omasta kulttuuristaan tulisi aineiston mukaan vahvistaa. Aineistossa näkyy myös se, että aikuisetkin tarvitsevat kulttuurista tietoa. Tieto auttaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan esimerkiksi tulkitsemaan oikein lasten leikkejä.

Romanilasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten tietoisuutta omasta kulttuuristaan. (s. 48 C)

Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuritaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ymmärtämistä ja kunnioittamista. (s. 22 C)

Lasten kulttuurin tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. (s. 39)

Aineistossa korostui myös monilukutaidon merkitys kulttuurisesti moninaisten viestien tulkitsemisessä. Lisäksi aineistossa näkyi ajatus siitä, että opittavien asioiden tulisi olla kytköksissä lasten kokemusmaailmaan. Sama näkyi myös Kallialan ja Ruokosen (2009, s. 67) tekstissä, jossa todettiin, että kasvatus on perusteltua rakentaa niiden kulttuuristen aineiden pohjalta, jotka ovat lapsiryhmässä edustettuina.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ymmärtämisen näkökulmasta keskeinen perustaito. (s. 23)

On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kulttuuritaustaan. (s. 20 A)

4.4 Kulttuuriperinnön siirtämistä

Varhaiskasvatuksen tärkeä tehtävä on siirtää kulttuuriperinnettä eteenpäin seuraavalle sukupolvelle. Tämä vastaa sosiologian käsitystä siitä, mitä kasvatus perusluonteeltaan on (Rinne ym., 2015, s. 86). Kasvatusinstituutioilla on tärkeä rooli kulttuurin siirtämisessä (Antikainen ym., 2013, s. 171; Hurn, 1985, s. 4-6), ja tämä aineisto tukee väitettä todeten, että varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä.

Kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. (s. 21 B)

Kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. (s. 22 H)

Novitskyn (2014, s. 154) mukaan vanhemmille on usein tärkeää, että heidän lapsensa omaksuvat kotikulttuurinsa kielen, arvot ja perinteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaankin, että vastuu perheen kulttuuriperinteen säilymisestä on ensisijaisesti vanhemmilla, mutta perheiden kulttuuriperinteen jatkumista edistetään myös kasvattajien välisellä yhteistyöllä. Aineistossa kannustetaan varhaiskasvatuksen työntekijöitä hyödyntämään vanhempien asiantuntemusta kulttuuriperinnöstään. Myös Kalliala ja Ruokonen (2009, s. 68) toteavat vanhempien tuntevan oman kulttuurinsa parhaiten.

Vastuu lasten oman kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. (s. 48 J)

Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista. (s. 47 D)

Saamelaislasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. (s. 47 H)

4.5 Kulttuuristen oikeuksien ja velvoitteiden kunnioittamista

Koska varhaiskasvatussuunnitelman perusteet nojaa kansainvälisiin sopimuksiin sekä Suomen lainsäädäntöön, aineistossa näkyy myös monia sellaisia kohtia, joissa viitataan lasten oikeuksiin. Tällaisia ovat esimerkiksi kohdat, joissa korostetaan lapsilla olevan samat oikeudet kulttuurisesta taustastaan riippumatta. Lisäksi lasten oikeus omaan kulttuuriin tuli esille muutamassa kohdassa.

Kaikki lapsen voivat osallistua varhaiskasvatukseen kulttuurisesta taustasta riippumatta. (s. 15 A)

Lapsilla tulee olla mahdollisuus tehdä valintoja kulttuuritaustasta riippumatta. (s. 19 A)

Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kulttuuriin on perusoikeus. (s. 30 C)

Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kulttuuriin on säädetty perustuslaissa. (s. 47 I)

5 POHDINTA

Kasvatustieteellinen tutkimus on muodostunut filosofisen perinteen pohjalle, sillä se on muiden tieteiden tavoin irtautunut filosofiasta omaksi tutkimusalakseen (Aaltola, 2015, s. 14-15). Yksi tutkimuksen tekemisen keskeinen ontologinen kysymys on se, mitä todellisuus oikeastaan on. Konstruktivistisen ajattelumallin mukaan todellisuus rakentuu ihmisille eri tavoin riippuen muun muassa ajasta ja paikasta, kulttuurista sekä aikaisemmista elämäkokemuksista. (Heikkinen, Huttunen, Niglas, & Tynjälä, 2005, s. 342.) Tämä saa minut pohtimaan, kuinka objektiivista tutkimusta ihminen pystyy yleensäkin tekemään. Tärkeintä kai on tutkijan roolissa tiedostaa tutkimustyöhön kuuluva objektiivisuuden haaste.

Objektiivinen ote tutkimustyössä näkyy muun muassa lähteiden valinnassa (Hirsjärvi ym., 2009, s. 309-310). Lähteinä olen mahdollisuuksien mukaan käyttänyt tuoreimpia saatavilla olevia painoksia. Määrittelen lähteen tuoreeksi, jos se on julkaistu korkeintaan kymmenen vuotta sitten. Joidenkin lähteiden kohdalla olen ollut julkaisuvuoden suhteen joustavampi. Esimerkiksi Rauhala ja Fornäs ovat arvostettuja tutkijoita, joiden teokset ovat mielestäni kulttuuria käsitteleviä perusteoksia, joiden tieto on yhä relevanttia.

Koska käytin lähteinä myös kasvatustieteen perusopintojen kurssikirjoja, joissa usein viitataan aikaisempiin julkaisuihin, etsin käsiini myös niissä lähteinä käytettyjä teoksia. Esimerkiksi Antikainen, Rinne ja Koski viittasivat tekstissään Hurnin 1985 ilmestyneeseen teokseen. Aina en kuitenkaan onnistunut pääsemään käsiksi alkuperäiseen lähteeseen. Esimerkiksi Siljanderin teoksessa ei aina ollut viitettä, kun käsiteltiin jotakin kasvatustieteen yleistä perusteoriaa, kuten esimerkiksi Herbartin teorioita.

Lähteitä etsiessäni tein toisinaan myös pikahakuja henkilöistä teorioiden ja artikkelien takana. Tein tätä arvioidakseni lähteiden tasoa ja käyttökelpoisuutta. Etenkin historiallisten henkilöiden kohdalla minua kiinnosti myös se, minkälaisessa kontekstissa he olivat teoriansa luoneet. Taustatiedonhausta oli hyötyä, sillä esimerkiksi Rauhalan teoksessa Edward Tylorin nimi oli kirjoitettu virheellisesti muotoon Taylor. Ilman tiedonhakua kirjoitusvirhe olisi toistunut myös tässä kandidaatintyössä.

Tutkijan tulee työskennellessään arvioida toimintansa eettisyyttä ja luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 128-134). Tutkin kandidaatintyössäni ihmisten sijaan asiakirjaa, joten tutkimukseen ei mielestäni liity suuria eettisiä ongelmia. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on sähköisesti kaikkien nähtävillä ja saatavilla, mikä tukee tutkimukseni luotettavuutta. Läpinäkyvyyden lisäämiseksi laitoin tämän työn liiteosioon myös analyysini kokonaisuudessaan. Näin lukija pystyy paremmin arvioimaan valitsemieni metodien soveltuvuutta tähän työhön. Asiakirjamuodossa olevan aineiston tutkimiseen ei mielestäni myöskään liity samanlaisia riskejä kuin esimerkiksi haastatteluun, jonka onnistumiseen voivat vaikuttaa monet inhimilliset asiat kuten kiire tai väsymys. Tämäkin tukee työni luotettavuutta.

Aineiston keruun ja analyysin aikana tein monia ratkaisuja, jotka vaikuttivat työni lopputulokseen. Eräs merkittävä valinta oli esimerkiksi aineiston rajaaminen vain niihin lauseisiin, joissa oli käytetty sanaa ”kulttuuri”. Tällä rajauksella aineiston ulkopuolelle jäi monia sellaisia kohtia, joissa olisi voinut tulkita käsiteltävän kulttuuria. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa puhuttiin paljon esimerkiksi arvoista, kielestä ja yhteiskunnasta. Mielestäni ”kulttuuri”-hakusanalla löytyi kuitenkin aineistoa hyvin kandidaatintyön laajuuteen nähden.

Eskola (2015, s. 206) toteaa, että tutkimuksessa täytyy aina tehdä valintoja, joihin ei ehkä ole olemassa yhtä oikeaa vastausta. Olennaista on hänen mukaansa se, että tutkija perustelee ratkaisunsa ja pohtii niitä, jotta lukija voi puntaroida ratkaisujen osuvuutta. Pysin läpinäkyvyyden takaamiseksi avaamaan työssä tekemäni ratkaisut lukijalle mahdollisimman tarkkaan. Halusin myös perustella valinnat metodikirjallisuuden kautta, ja siinä mielestäni hyvin onnistuin.

Koen että ymmärrykseni kulttuurista on kasvanut paljon tämän työn tekemisen myötä. En löytänyt yhtäkään lähdettä, jossa kulttuurikasvatuksen käsite olisi avattu kattavasti ja selkeästi, vaan kokosin tietoni eri lähteistä löytyneistä palasista. Ajattelen silti, että juuri tällaista teoria-ainesten vertailua ja toisiinsa liittämistä tieteellinen kirjoittaminen parhaimmillaan on. Keräämästäni teorian tiedosta on varmasti minulle hyötyä tulevassa työssäni lastentarhanopettajana. Tämän kandidaatintyön sivutuotteena tulin myös tutustuneeksi uusiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin.

Työni tulokset saivat pohtimaan muun muassa lastentarhanopettajan roolia kulttuurikasvat-
tajana. Koen että etenkin Euroopan pakolaiskriisin myötä yleinen mielipide muista kulttuu-
reista on muuttunut negatiivisemmaksi. Tämä tulisi lastentarhanopettajana tiedostaa ja pyr-
kiä tietoisesti näkemään erilaiset kulttuurit rikkautena, sillä aikuisten esimerkillä on suuri
vaikutus siihen, millainen käsitys lapsille erilaisista kulttuureista muodostuu. Epäluuloisuus
erilaisuutta kohtaan johtuu mielestäni usein tiedon puutteesta. Varhaiskasvatussuunnitelman
perusteissakin sanotaan, että toimiva vuorovaikutus eri kulttuurien välillä edellyttää tietoa
(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2016, s. 22). Kulttuurien tuntemus myös auttaa las-
tentarhanopettajaa tukemaan lasten kulttuuri-identiteetin muodostumista.

Tulevaisuudessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tutkimista voisi jatkaa vaikkapa
vertailemalla sitä aikaisempiin suunnitelmiin tai eri maissa käytössä oleviin varhaiskasva-
tuksen ohjeisiin, kuten esimerkiksi Katja Järvinen on tehnyt vuonna 2015 valmistuneessa
maisterivaiheen työssään ”Mistä on pienten lasten oppimisympäristöt tehty?”. Haluaisin
myöhemmin syventyä kulttuurikasvatukseen lisää, ja mahdollisesti jatkankin saman aihepii-
rin kanssa myös pro gradu -tutkielmassani. Kuten tätä työtä tehdessä tuli oivallettua, kult-
tuurikasvatus on aiheena varsin laaja ja monimuotoinen, joten kiinnostavia näkökulmia sen
tarkasteluun löytyy varmasti monia.

6 LÄHTEET

- Aaltola, J. (2015). Filosofia, tiede, ymmärtäminen. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (Toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2* (s. 14-28) Jyväskylä: PS-kustannus.
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Antikainen, A., Rinne, R., & Koski, L. (2013). *Kasvatussosiologia*. Juva: PS-kustannus.
- Anttila, A. & Rensujeff, K. (2009). Taiteen taskurahat. Lastenkulttuurin käsite, linjaukset ja edistäminen. Taiteen keskustoimikunta, tutkimusyksikön julkaisuja N:o 35.
- Eskola, J. (2015). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (Toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2* (s. 185-206) Jyväskylä: PS-kustannus.
- Fornäs, J. (1998). *Kulttuuriteoria*. Tampere: Vastapaino.
- Heikkinen, H. L. T., Huttunen, R., Niglas, K., & Tynjälä, P. (2005). Kartta kasvatustieteen maastosta. *Kasvatus : Suomen Kasvatustieteellinen Aikakauskirja 36 (2005) : 5*.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hurn, C. J. (1985). *The limits and possibilities of schooling*. Massachusetts: Allyn and Bacon, Inc.
- Kahiluoto, T. (2014). Varhaiskasvatuksen nykytilan kuvaus. Teoksessa K. Alila, M. Eskelinen, E. Estola, T. Kahiluoto, J. Kinos, H. Pekuri, M. Polvinen, R. Laaksonen & K.

Lamberg, *Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat* (s. 22-43)

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12.

Kalliala, M. & Ruokonen, I. (2009) Kulttuurisen linssin läpi. Teoksessa I. Ruokonen, S.

Rusanen & A. Välimäki (Toim.), *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa : Iloa, ihmette-
lyä ja tekemistä* (s. 66-70) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Kant, I. (1803/1923). Über Pädagogik. Teoksessa *Kant's Gesammelte Schriften IX* (s. 437-
499) Berliini ja Leipzig: Walter de Gruyter & Co.

Lipponen, L. (2016) Tutkiva oppiminen varhaispedagogiikassa. Teoksessa E. Hujala & L.

Turja (Toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 31-38) Jyväskylä: PS-kustannus.

Novitsky, A. 2014. Aikuiset vahvistavat toimivissa kumppanuussuhteissa lapsen kulttuu-
riidentiteetin kehittymistä. Teoksessa Kulttuuriidentiteetti & kasvatus. Kulttuuriperin-
tökasvatus kotoutumisen tukena. (s. 153-160) Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen
seuran julkaisuja 8.

Rauhala, L. (2005). *Ihminen kulttuurissa - kulttuuri ihmisessä*. Helsinki: Gaudeamus.

Rinne, R., Kivirauma, J., & Lehtinen, E. (2015). *Johdatus kasvatustieteisiin*. Juva: PS-kus-
tannus.

Ruokonen, I., Kattainen, A. & Ruismäki, H. (2012). Preschool children and the 5-string

kantele: An exercise in composition. Julkaisussa *Procedia - Social and Behavioral
Sciences 2012, Vol.45* (s. 391-400) Alankomaat: Elsevier BV.

- Ruokonen, I., & Rusanen, S. (2009). Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa I. Ruokonen, S. Rusanen & A. Välimäki (Toim.), *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa : Iloa, ihmettelyä ja tekemistä* (s. 10-15) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).
- Rönkkö, ML; Aerila, JA & Grönman, S. (2016). Creative Inspiration for Preschoolers from Museums. Julkaisussa *International Journal of Early Childhood, Volume 48, Issue 1*. (s. 17-32). Alankomaat: Springer Netherlands.
- Siljander, P. (2014). *Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen*. Tampere: Vastapaino.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valtioneuvosto. (2015). *Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi*. Hallituksen julkaisusarja 13/2015.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016*. (2016). Opetushallitus. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

LIITE 1. Aineiston analyysi

Pelkistäminen

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
(Lapsen omaa) Suunnitelmaa laadittaessa huomioidaan myös lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsoimuksellinen tausta. (s. 10)	Lapsen kulttuurinen tausta huomioidaan lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. (s. 10)
Kaikki lapset voivat osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta. (s. 15 A)	Kaikki lapsen voivat osallistua varhaiskasvatukseen kulttuurisesta taustasta riippumatta. (s. 15 A)
Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on -- toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset (s. 15 B)	Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toteuttaa kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa. (s. 15 B)
Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on -- antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä (s. 15 C) sekä kunkin kielellistä, kulttuurista , uskonnollista ja katsoimuksellista taustaa (s. 15 D)	Varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä. (s. 15 C)
	Varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa kunkin kulttuurista taustaa. (s. 15 D)
Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista , sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. (s. 16)	Varhaiskasvatuksessa on toimitettava yhteistyössä kulttuurista vastaavien tahojen kanssa. (s. 16)
Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. (s. 19 A)	Lapsilla tulee olla mahdollisuus tehdä valintoja kulttuuritaustasta riippumatta. (s. 19 A)
Varhaiskasvatus rakentuu moninlaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle , joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa. (s. 19 B)	Varhaiskasvatus rakentuu moninlaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa. (s. 19 B)

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliiin, kulttuureihin , katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkemuksiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. (s. 19 C)	Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen perheiden erilaisiin kulttuureihin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. (s. 19 C)
Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja noudatetaan kestäväen elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen , taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. (s. 19 D)	Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja noudatetaan kestäväen elämäntavan periaatteita niin, että kulttuurinen ulottuvuus huomioidaan. (s. 19 D)
On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemuksemaailmaan ja kulttuuritaustaan . (s. 20 A)	On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kulttuuritaustaan. (s. 20 A)
Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot , tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. (s. 21 A)	Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. (s. 21 A)
Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. (s. 21 B)	Kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. (s. 21 B)
Lapset kasvavat kulttuurisesti , kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. (s. 22 A)	Lapset kasvavat kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. (s. 22 A)
Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. (s. 22 B)	Kulttuurisen osaamisen merkitys korostuu kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. (s. 22 B)
Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustauostoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. (s. 22 C)	Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuritaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ymmärtämistä ja kunnioittamista. (s. 22 C)
Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan. (s. 22 D)	Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista. (s. 22 D)
Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliiin ja kulttuureihin . (s. 22 E)	Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin kulttuureihin. (s. 22 E)
Henkilöstö toimii mallina lapsille erilaisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. (s. 22 F)	Henkilöstö toimii mallina lapsille kulttuurisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. (s. 22 F)
Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa. (s. 22 G)	Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa. (s. 22 G)
Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria . (s. 22 H)	Kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. (s. 22 H)

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. (s. 23)	Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ymmärtämisen näkökulmasta keskeinen perustaito. (s. 23)
Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja . (s. 24)	Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat kulttuuripalveluja sekä lasten tuottamaa kulttuuria. (s. 24)
Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. (s. 30 A)	Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. (s. 30 A)
Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. (s. 30 B)	Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. (s. 30 B)
Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin , uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. (s. 30 C)	Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kulttuuriin on perusoikeus. (s. 30 C)
Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä (s. 30 D) ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista , kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. (s. 30 E)	Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä. (s. 30 D)
	Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään yhteisön ja ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta. (s. 30 E)
Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. (s. 30 F)	Henkilöstö tarvitsee tietoa toisista kulttuureista. (s. 30 F)
Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävästä kehitystä. (s. 30 G)	Rakentava keskustelu erilaisuudesta sekä uusien yhdessä toimimisen tapojen luominen edistää kulttuurisesti kestävästä kehitystä. (s. 30 G)
Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. (s. 30 H)	Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. (s. 30 H)
Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävästä elämäntavan välttämättömyys. (s. 31)	Kaikessa toiminnassa huomioidaan kulttuurisesti kestävästä elämäntavan välttämättömyys. (s. 31)
Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta. (s. 32)	Oppimisympäristöissä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta. (s. 32)
Yhteistyö esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. (s. 34)	Yhteistyö kulttuurista vastaavien tahojen kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. (s. 34)

Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. (s. 39)	Lasten kulttuurin tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. (s. 39)
Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin . (s. 40 A)	Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kulttuureihin. (s. 40 A)
Lisäksi se (kielen kehityksen tukeminen) on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. (s. 40 B)	Kielen kehityksen tukeminen on yhteydessä lasten kulttuurisen osaamiseen. (s. 40 B)
Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 40 C)	Kulttuurista moninaisuutta tehdään näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 40 C)
Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön . (s. 42 A)	Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tutustuttaa lapsia kulttuuriperintöön. (s. 42 A)
Kulttuuriperintöön , taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla. (s. 42 B)	Kulttuuriperintöön tutustuminen vahvistaa lasten osaamista monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla. (s. 42 B)
Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. (s. 42 C)	Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. (s. 42 C)
Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja kulttuuria . (s. 42 D)	Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti kulttuuria. (s. 42 D)
Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria . (s. 42 E)	Kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. (s. 42 E)
Samalla (taiteeseen ja kulttuuriin tutustumalla) lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa. (s. 42 F)	Kulttuuriin tutustumalla lapset oppivat ymmärtämään kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa. (s. 42 F)
Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. (s. 42 G)	Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. (s. 42 G)
Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön . (s. 42 H)	Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. (s. 42 H)
Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (luku 2.7). (s. 43 A)	Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. (s. 43 A)

(Katsomuskasvatuksen) Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. (s. 43 B)	Katsomuskasvatuksen tavoitteena on tukea lasten kulttuurisen identiteetin kehittymistä. (s. 43 B)
Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (ks. luku 2.7). (s. 44 A)	Katsomuskasvatus tukee lasten kulttuuriseen osaamiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. (s. 44 A)
Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantunteudesta heidän omasta kulttuuriperinnöstään . (s. 44 B)	Lasten huoltajien asiantunteudesta heidän omasta kulttuuriperinnöstään voidaan hyödyntää. (s. 44 B)
Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiirettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömisen kulttuuria . (s. 46)	Päivittäisillä ateriahetkillä opetellaan yhdessä syömisen kulttuuria. (s. 46)
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. (s. 47 A)	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kulttuuriin liittyvät näkökohdat koskevat jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. (s. 47 A)
Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. (s. 47 B)	Lasten vaihtelevat kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. (s. 47 B)
Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. (s. 47 C)	Kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kulttuurit nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. (s. 47 C)
Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista (s. 47 D) ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan . (s. 47 E)	Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista. (s. 47 D)
	Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. (s. 47 E)
Saamelaislasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä (s. 47 F) ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan (s. 47 G) sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. (s. 47 H)	Saamelaislasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä. (s. 47 F)
	Saamelaislasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten tietoisuutta omasta kulttuuristaan. (s. 47 G)
	Saamelaislasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa lap-

	sille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. (s. 47 H)
Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty perustuslaissa. (s. 47 I)	Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kulttuuriin on säädetty perustuslaissa. (s. 47 I)
Henkilöstö vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 48 A)	Henkilöstö vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 48 A)
Romanilasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä (s. 48 B) ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan (s. 48 C) sekä lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. (s. 48 D)	Romanilasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä. (s. 48 B)
	Romanilasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten tietoisuutta omasta kulttuuristaan. (s. 48 C)
	Romanilasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. (s. 48 D)
Henkilöstö vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 48 E)	Henkilöstö vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 48 C)
Viittomakielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 48 F)	Viittomakielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 48 D)
Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. (s. 48 G)	Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kulttuuri-identiteettien kehittymistä. (s. 48 E)
Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. (s. 48 H)	Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. (s. 48 F)
(Vieras- ja monikielisten lasten) Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kieli- valinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä. (s. 48 I)	Vieras- ja monikielisten lasten huoltajien kanssa keskustellaan perheen monikulttuuristen identiteettien muodostumisesta. (s. 48 G)

Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. (s. 48 J)	Vastuu lasten oman kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. (s. 48 H)
Myös monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti tällä tavoin (kaksikielinen varhaiskasvatus) järjestetyssä varhaiskasvatuksessa. (s. 49)	Monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa. (s. 49)
Kielipesätoiminnalla tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa toimintaa, jossa vahvistetaan lasten tietämystä omasta kulttuuristaan ja tarjotaan mahdollisuus oppia perheessä tai suvussa puhuttua uhanalaista vähemmistökieltä tai alkuperäiskansan kieltä. (s. 50)	Kielipesätoiminnalla vahvistetaan lasten, joiden perheessä tai suvussa puhutaan uhanalaista vähemmistökieltä tai alkuperäiskansan kieltä, tietämystä omasta kulttuuristaan. (s. 50)

Teemoittelu

Kulttuurien rikkaudesta nauttimista yhdessä

- Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa. (s. 19 B)
- Varhaiskasvatuksessa on toimittava yhteistyössä kulttuurista vastaavien tahojen kanssa. (s. 16)
- Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen perheiden erilaisiin kulttuureihin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. (s. 19 C)
- Lapset kasvavat kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. (s. 22 A)
- Henkilöstö toimii mallina lapsille kulttuurisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. (s. 22 F)
- Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. (s. 30 A)
- Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. (s. 30 B)
- Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään yhteisön ja ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta. (s. 30 E)
- Rakentava keskustelu erilaisuudesta sekä uusien yhdessä toimimisen tapojen luominen edistää kulttuurisesti kestävästä kehitystä. (s. 30 G)
- Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. (s. 30 H)
- Oppimisympäristöissä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta. (s. 32)
- Yhteistyö kulttuurista vastaavien tahojen kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. (s. 34)
- Kulttuurista moninaisuutta tehdään näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 40 C)
- Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti kulttuuria. (s. 42 D)
- Päivittäisillä ateriahetkillä opetellaan yhdessä syömisen kulttuuria. (s. 46)

- Lasten vaihtelevat kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. (s. 47 B)
- Kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kulttuurit nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. (s. 47 C)
- Romanilasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. (s. 48 D)
- Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. (s. 48 H)
- Monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa. (s. 49)

Tukea lapsen kulttuuri-identiteetin muodostumiseen

- Lapsen kulttuurinen tausta huomioidaan lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. (s. 10)
- Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa. (s. 22 G)
- Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. (s. 42 C)
- Katsomuskasvatuksen tavoitteena on tukea lasten kulttuurisen identiteetin kehittämistä. (s. 43 B)
- Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. (s. 47 E)
- Saamelaislasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä. (s. 47 F)
- Romanilasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä. (s. 48 B)
- Viittomakielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 48 F)
- Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kulttuuri-identiteettien kehittämistä. (s. 48 G)
- Vieras- ja monikielisten lasten huoltajien kanssa keskustellaan perheen monikulttuuristen identiteettien muodostumisesta. (s. 48 I)
- Kielipesätoiminnalla vahvistetaan lasten, joiden perheessä tai suvussa puhutaan uhanalaista vähemmistökieltä tai alkuperäiskansan kieltä, tietämystä omasta kulttuuristaan. (s. 50)

Kulttuuristen tietojen ja taitojen kartuttamista

- Varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa kunkin kulttuurista taustaa. (s. 15 D)
- On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kulttuuritaustaan. (s. 20 A)
- Kulttuurisen osaamisen merkitys korostuu kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. (s. 22 B)
- Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuritaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ymmärtämistä ja kunnioittamista. (s. 22 C)
- Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista. (s. 22 D)

- Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin kulttuureihin. (s. 22 E)
- Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ymmärtämisen näkökulmasta keskeinen perustaito. (s. 23)
- Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat kulttuuripalveluja sekä lasten tuottamaa kulttuuria. (s. 24)
- Henkilöstö tarvitsee tietoa toisista kulttuureista. (s. 30 F)
- Lasten kulttuurin tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. (s. 39)
- Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kulttuureihin. (s. 40 A)
- Kielen kehityksen tukeminen on yhteydessä lasten kulttuurisen osaamiseen. (s. 40 B)
- Kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. (s. 42 E)
- Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. (s. 42 G)
- Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. (s. 43 A)
- Katsomuskasvatus tukee lasten kulttuuriseen osaamiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. (s. 44 A)
- Saamelaislasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten tietoisuutta omasta kulttuuristaan. (s. 47 G)
- Romanilasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten tietoisuutta omasta kulttuuristaan. (s. 48 C)

Kulttuuriperinnön siirtämistä

- Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toteuttaa kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa. (s. 15 B)
- Varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä. (s. 15 C)
- Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. (s. 21 A)
- Kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. (s. 21 B)
- Kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. (s. 22 H)
- Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä. (s. 30 D)
- Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tutustuttaa lapsia kulttuuriperintöön. (s. 42 A)
- Kulttuuriperintöön tutustuminen vahvistaa lasten osaamista monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla. (s. 42 B)
- Kulttuuriin tutustumalla lapset oppivat ymmärtämään kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa. (s. 42 F)
- Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. (s. 42 H)
- Lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään voidaan hyödyntää. (s. 44 B)

- Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista. (s. 47 D)
- Saamelaislasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. (s. 47 H)
- Henkilöstö vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 48 A)
- Henkilöstö vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa. (s. 48 E)
- Vastuu lasten oman kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. (s. 48 J)

Kulttuuristen oikeuksien ja velvoitteiden kunnioittamista

- Kaikki lapsen voivat osallistua varhaiskasvatukseen kulttuurisesta taustasta riippumatta. (s. 15 A)
- Lapsilla tulee olla mahdollisuus tehdä valintoja kulttuuritaustasta riippumatta. (s. 19 A)
- Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita niin, että kulttuurinen ulottuvuus huomioidaan. (s. 19 D)
- Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kulttuuriin on perusoikeus. (s. 30 C)
- Kaikessa toiminnassa huomioidaan kulttuurisesti kestävän elämäntavan välttämättömyys. (s. 31)
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kulttuuriin liittyvät näkökohdat koskevat jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. (s. 47 A)
- Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kulttuuriin on säädetty perustuslaissa. (s. 47 I)